

FÖRFUSKAT FÖRTROENDE? EN MEDIEANALYS

Minskar allmänhetens förtroende för forskning och forskare till följd av medias rapportering av forskningsfusk? Den frågan har **Vetenskap & Allmänhet, VA**, tillsammans med **SOM-institutet** vid Göteborgs universitet undersökt i en ny studie.

Här presenteras de huvudsakliga resultaten från studien **Fusk och förtroende – en studie av medierapportering om forskningsfusk och förtroendet för forskning**. Studien offentliggörs i sin helhet hösten 2014.

Vetenskap & Allmänhet

Forskningsfusk och forskningsförtroende – ett omaka par?

BAKGRUND

Den svenska allmänhetens förtroende för forskning ligger generellt högt. Svensk forskning har också på senare år fått ökade resurser genom förstärkningar i flera forsknings- och innovationspropositioner. Våra tidigare studier har visat ett samband mellan allmänhetens förtroende för forskning och viljan att satsa pengar på forskning. För att svenska folket även fortsättningsvis ska stödja stora offentliga investeringar i forskning är sannolikt ett fortsatt högt förtroende avgörande.

Vetenskap & Allmänhet, VA, har tillsammans med SOM-institutet vid Göteborgs universitet i mer än tio års tid gjort årliga mätningar av allmänhetens förtroende för forskare och forskning. Mätningarna visar att förtroendet under den senaste tioårsperioden legat förhållandevis stabilt men att förtroendet vissa år svängt rätt ordentligt. Eftersom de flesta människor får sin bild av forskning via media är det intressant att undersöka i vilken mån mediernas rapportering om forskning kan ha inverkat på förtroendenivåerna. Vi har därför i en studie analyserat hur väl mediernas rapportering av forskningsfusk sammanfaller med minskat förtroende för forskning och forskare hos allmänheten.

METOD OCH MATERIAL

Studien består av en systematisk innehållsanalys av ett urval av de största nyhetsmedierna inom dagspress och tv. Här ingår Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Göteborgs-Posten, Sydsvenskan, Aftonbla-

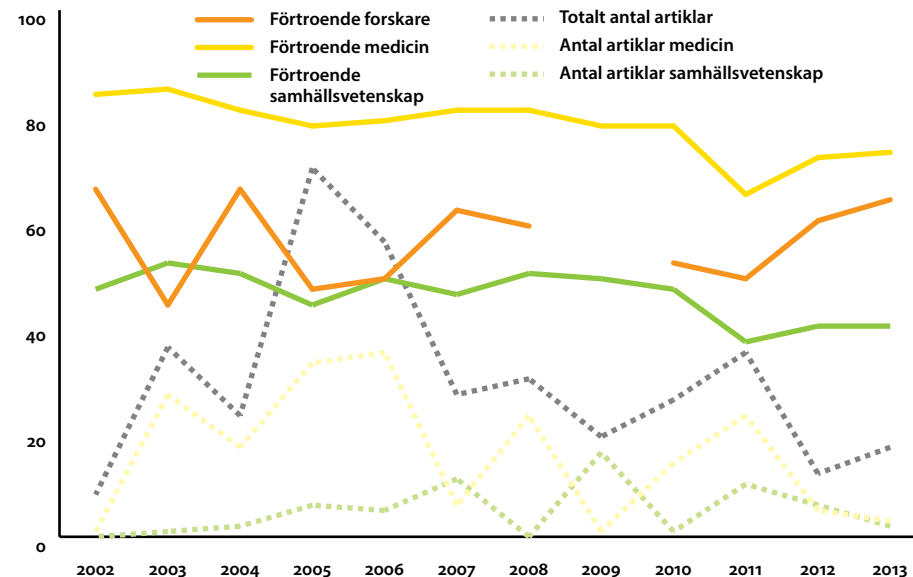
det, Expressen, GT, Kvällsposten, Metro samt SVT Rapports huvudsändning klockan 19.30. Sammanlagt 359 artiklar som rör fusk eller oredlighet i forskning ingår i analysen som omfattar perioden 1 januari 2002 till 31 december 2013. Vi har kodat artiklarna och analyserat dem med avseende på innehåll och struktur.

RESULTAT

Som framgår av figuren varierar medierapporteringen om forskningsfusk mycket i omfång från år till år. Den streckade grå linjen visar det totala antalet artiklar om forskningsfusk per år. Utslaget per forskningsområde är antalet artiklar om forskningsfusk högst inom medicin. Medicinsk forskning upptar för övrigt störst utrymme i medierapporteringen om forskning generellt.

Även när frågan gäller förtroende för olika forskningsområden placerar sig medicin i toppen, med 73 procent av de svarande som har mycket eller ganska stort förtroende (gul heldragen linje). I figuren visas även förtroendet för forskning inom samhällsvetenskap (grön heldragen linje), liksom förtroendet för forskare som yrkesgrupp (orange heldragen linje).

När vi studerar sambandet mellan medierapporteringen och förtroendenivåerna för olika forskningsområden sammanfaller frekvent rapportering om forskningsfusk med minskning i förtroendekurvan under vissa år, framför allt 2005 och 2011. SOM-undersökningen 2011 brottades dessvärre med mättekniska problem, vilket till viss del kan ha påverkat nedgången i förtroende. Både

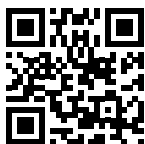
De heldragna linjerna visar förtroendet för forskare som yrkesgrupp, liksom förtroendet för forskning inom medicin respektive samhällsvetenskap. Med förtroende avses de som svarat att de har mycket eller ganska stort förtroende. Förtroendet för forskare mättes inte 2009. De streckade linjerna visar antalet artiklar om forskningsfusk per år samt antalet artiklar om forskningsfusk inom medicin respektive samhällsvetenskap.

2005 och 2011 syns även ett visst – om än svagare – samband då vi sätter rapporteringen av forskningsfusk i relation till förtroendet för enskilda vetenskapsområden.

Sambanden mellan frekvent rapportering av forskningsfusk och sjunkande förtroende är alltså, trots vissa överensstämmelser, inte så tydliga. Sannolikt kan andra faktorer ha större betydelse för människors förtroende för forskning och forskare. Tidigare studier har visat att ålder, utbildningsnivå och bostadsort, liksom den upplevda nyttan av forskning, har samband med forskningsförtroendet. Den här studien, liksom andra studier (se t.ex. VA-barometern 2013/14), har visat att även mediekonsumtion har stor betydelse. Störst förtroende för forskning har de som regelbundet – minst tre dagar i veckan – tar del av en storstadsmorgontidning och de som är högutbildade.

SLUTSATSER

Vår studie ger inget säkert stöd för hypotesen att medierapportering om forskningsfusk skulle ha en direkt negativ påverkan på forskningsförtroendet. Vi har sett en viss korrelation mellan rapportering av forskningsfusk och nedgångar i förtroendet, men det behövs fördjupade studier för att närmare undersöka möjliga samband och orsaker. Vår analys bekräftar snarare att andra faktorer har större betydelse för forskningsförtroendet, som ålder, utbildningsnivå, bostadsort och inte minst exponering för forskningsnyheter. Sammanfattningsvis tycks inte inriktningen på mediernas rapportering om forskning ha en avgörande betydelse för förtroendet. Lite tillspetsat: Det är bättre med negativa nyheter om forskning än inga nyheter alls. Fördjupade studier behövs för att vi ska få en bättre bild av hur svensk forskning rapporteras i massmedia och hur olika förtroendeskapande faktorer samspelar.

VETENSKAP & ALLMÄNHET, VA,
ÄR EN IDEELL FÖRENING SOM
FRÄMJAR DIALOG OCH ÖPPENHET
MELLAN ALLMÄNHET OCH
FORSKARE

Vi arbetar för att åstadkomma samtal i nya former om forskning som engagerar. VA utvecklar också ny kunskap om relationerna forskning – samhälle genom opinionsundersökningar och studier. Medlemmar är ett 80-tal organisationer, myndigheter, företag och föreningar. Dessutom finns individuella medlemmar.

Vill du få mer information om VAs arbete med förtroendemätningar eller ta del av hela rapporten om fusk och förtroende? Välkommen att höra av dig till **Maria Lindholm**, chefsutredare VA: maria@v-a.se

Studien har genomförts av **Ulrika Andersson** och är en del av forskningsprojektet **Vetenskapen i Samhället** som VA och SOM-institutet driver med stöd av **Riksbankens Jubileumsfond**.

Twitter/Facebook/Instagram: **vetenskapollm**
Läs mer på www.v-a.se